

др Љиљана Радуловић,
доцент Правног факултета у Београду

КРИВИЧНО ДЕЛО СПРЕЧАВАЊА ИЛИ ОМЕТАЊА ЈАВНОГ СКУПА (чл. 76. КЗ Републике Србије)

У раду је изложен значај кривичноправне заштите слобода збора и другог мирног окупљања. Приказани су елементи бића кривичног дела из чл. 76. КЗ Републике Србије. Посебан део је посвећен законским нормама које регулишу нека питања сазивања и одржавања јавног скупа и сличностима и разликама у њиховом регулисању код нас и у законима појединих држава.

Кључне речи: *Јавни скуп. - Спречавање. - Ометање. - Пријава. - Забрана одржавања*

У кривичном праву не постоје општеприхваћени стандарди који дефинишу приступ систематици кривичних дела којима се угрожавају или повређују слобода и права човека и грађана. Карактеристика КЗ Републике Србије јесте постојање посебне групе кривичних дела против слобода и права човека и грађанина у оквиру које се чланом 76. пружа заштита једној од традиционалних политичких слобода и права.

I. ЗНАЧАЈ КРИВИЧНОПРАВНЕ ЗАШТИТЕ СЛОБОДЕ ЗБОРА И ДРУГОГ МИРНОГ ОКУПЉАЊА

Питање заштите слобода и права човека и грађанина превазилази оквире правне регулативе појединих држава и има универзални карактер. Универзалност се огледа и у околности да се механизми заштите предвиђају и обезбеђују и на међународном нивоу. Слобода јавног окупљања спада у основна политичка права грађана. Ово право тесно коегзистира са начелом слобода мисли и опредељења. У том смислу, заштитом права на јавно окупљање омогућава се у једном значајном сегменту и реализовање слобода мисли и слободног исказивања опредељења.

У унутрашњим правним системима слобода јавног окупљања је пре свега заштићена ауторитетом уставне норме којом је прокламована, а затим и појединим законима. Паралелно са правном регулативом у појединим државама и међународна заједница је изграђивала стан-

дарде права на слободу мирног окупљања сматрајући га једним од елементарних права сваког демократског друштва. У овој области значајне су одредбе о слободи мирног окупљања садржане у Универзалној декларацији о људским правима, Међународном пакту о грађанским и политичким правима, и другим актима. Паралелно са процесом укључивања што ширег круга слобода и права у националне правне системе, одвија се још један, не мање значајан процес. Он се односи на инструменте и могућности међународне контроле поштовања људских права у појединим државама.

За наше материјално кривично право може се рећи да ширином инкриминације повреда слобода и права изражава начелни став о њиховом значају и за појединца и за друштво. При томе не треба у овој области прецењивати значај кривичноправне (репресивне) заштите, али ни умањивати њене могуће ефекте. У дискусијама које су претходиле реформи кривичног законодавства СФРЈ 1976. године било је предлога да се у оквиру групе кривичних дела против слобода и права човека и грађанина приступи декриминализацији појединих дела и санкционисању неких од њих као прекршаја. Превладао је став да слобода и права треба да уживају најјачу заштиту државе. Није уважен аргумент да би декриминализацију неких дела правдала околност да се ретко јављају у пракси, односно да им се заштита пружа кроз инкриминације из неких других глава (1).

У условима у којима се веома често организују јавни скупови као средство за изражавање најразноврснијих ставова и постизање циљева у различитим областима социјалног, економског и политичког живота, слобода збора и јавног окупљања је на посебан начин актуелизована. То чини значајним и питање заштите и питање законског ограничавања овог права, будући да ово политичко право и по уставним нормама и према међународним конвенцијама спада у ред ограничених права.

II. ЕЛЕМЕНТИ БИЋА КРИВИЧНОГ ДЕЛА СПРЕЧАВАЊА ИЛИ ОМЕТАЊА ЈАВНОГ СКУПА

Инкриминација из чл. 76. КЗ Србије има два става. Другим ставом је одређен квалификовани облик овога дела, при чему квалификаторну околност чини посебно својство извршиоца. У погледу осталих елемената, оба облика су одређена на исти начин.

1. Објект заштите

Чланом 76. КЗ Србије штити се уставом прокламована слобода збора и другог мирног окупљања. У ширем смислу, овом одредбом се пружа заштита политичким слободама и правима, будући да се кривична дела из главе VIII КЗ Србије у теорији разврставају у три групе: а) дела која представљају повреду политичких слобода и права; б) дела којима се повређују личне слободе човека и в) дела која представљају

(1) Д. Атанацковић, *Кривична дела против слобода и права човека и грађанина*, ЈРКК, бр. 4/1975, стр. 671-672.

повреду права личности. Критеријум ове поделе је природа слобода, односно права која се штите.

2. Радња извршења

Радња извршења овога кривичног дела одређена је као спречавање или ометање сазивања или одржавања јавног скупа.

Спречавање подразумева радње управљене на онемогућавање и осујећење активности везаних за сазивање јавног скупа, односно онемогућавање да се сазвани јавни скуп одржи.

Ометање подразумева радње управљене на отежавање сазивања или одржавања јавног скупа и стварање проблема у вези са њима.

а) *Спречавање или ометање сазивања јавног скупа.* Сазивање јавног скупа обухвата делатности усмерене на пружање различитих информација заинтересованим субјектима о месту и времену одржавања, програму и циљу јавног скупа, евентуално о месту и времену сакупљања и поласка, траси кретања (ако је реч о јавном скупу у покрету), као и сва друга обавештења чији је смисао да се успешно организује и одржи јавни скуп и остваре програм и циљ окупљања грађана.

Начин извршења радње кривичног дела из чл. 76. КЗ Србије може бити употребом силе, претњи, обмане или на неки други начин спречавања или ометања јавног скупа.

С обзиром на бројне делатности које се у циљу успешног сазивања јавног скупа могу предузимати, он се може спречавати или ометати на различите начине. *Сила* може бити употребљена према лицима и према стварима. Она се може употребити да би се сазивач спречио да поднесе пријаву за одржавање скупа надлежном органу. Сазивање се може спречавати или ометати и постављањем препрека на путу, оштећивањем или уништавањем превозних средстава, плаката којима се сазива јавни скуп, просторија у којима треба да се одржи скуп и другим делатностима које подразумевају употребу силе.

Претњом се може ометати или спречити сазивање јавног скупа на различите начине. Могуће је да се неко конкретизовано и остварљиво зло предочава сазивачима (организаторима) скупа или грађанима који су се упутили или изразили на други начин намеру да присуствују јавном скупу.

Обмана је према законском тексту такође један од начина спречавања или ометања сазивања јавног скупа. Она постоји када се, на пример, свесно износе неистине о томе да ће учесници скупа бити изложени разним опасностима у погледу физичке безбедности ако присуствују скупу. Обмана којом се омета или спречава сазивање скупа постоји и у случају преправљања садржине текста плаката којима се упућују одређене поруке потенцијалним учесницима скупа, као и други начини изношења неистине о карактеру и циљевима скупа.

У друге начине спречавања или ометања сазивања јавног скупа најчешће спадају и разни облици пропаганде управљене на формирање одлуке грађана да не присуствују скупу, или одлуке оних грађана који су већ донели такву одлуку да одустану од одласка на јавни скуп под утицајем пропаганде.

б) *Спречавање или ометање одржавања јавног скупа.* Одржавање јавног скупа подразумева да у одређено време на одређеном простору одређени субјекти презентирају мишљења и ставове о конкретним питањима, а према програму и циљевима назначеним у пријави јавног скупа. Сила, претња, обмана и други методи могу бити употребљени и у циљу онемогућавања или отежавања одвијања јавног скупа.

Сила као употреба физичке, механичке и друге снаге може бити управљена на предмете или лица која се обраћају присутним грађанима или учествују на скупу. Сила може изазвати тучу која може бити разлог за спречавање скупа или његово прекидање, што фактички значи ометање одржавања јавног скупа.

Претња може бити упућена било ком учеснику скупа, а њени ефекти се објективно могу одразити на резултате које је скуп постигао, на број говорника, на садржину говора и сл. Претња која у кривичном праву подразумева озбиљно и остварљиво зло, када је упућена организаторима или лицима која су на други начин експонирана у току одржавања јавног скупа, поред силе јесте најозбиљнији метод (начин) на који се може спречити одржавање јавног скупа.

Обманом учињеном пласирањем неистинитих информација у току јавног скупа могу бити изазвани немир, паника и неред што могу довести до прекида и спречавања даљег одржавања јавног скупа.

Исто тако је могуће изазивањем буке, оштећењем техничких средстава без којих се не могу преносити поруке присутнима, искључењем електричне енергије итд. спречити одржавање јавног скупа или ометати одржавање према предвиђеном програму.

3. Последица кривичног дела

Последица кривичног дела из чл. 76. КЗ Србије састоји се у повреди слободе збора и другог јавног окупљања. Она наступа када услед неке од прописаних радњи дође или до ометања или до спречавања сазивања или одржавања јавног скупа. Могуће је да употреба силе, претње, обмане и др. угрози сазивање или одржавање јавног скупа. Тумачењем текста норме из чл. 76. КЗ (логичким и граматичким) произлази да је последица овога дела повреда, а не угрожавање заштитног објекта. У том смислу, дело је свршено када је дошло до ометања или спречавања сазивања или одржавања јавног скупа.

4. Извршилац кривичног дела

У првом ставу чл. 76, одређујући извршиоца, законодавац се послужио уобичајеним појмом за већи број кривичних дела: "Ко..." То практично значи да свако лице може бити извршилац основног облика овог дела. У другом ставу (квалификовани облик) као извршилац је одређено службено лице које дело из ст. 1. учини злоупотребом положаја или овлашћења.

Злоупотреба службеног положаја и овлашћења које службено лице има на основу одређеног положаја у служби, односно злоупотреба овлашћења која врши службено лице које нема неки посебан положај

у служби, према општеприхваћеном ставу у теорији и пракси, манифестује се кроз три радње: искоришћавањем службеног положаја или овлашћења; прекорачењем службеног овлашћења и неизвршењем службене дужности (2).

За разлику од основног облика где је формулација тако дата да обухвата широк круг извршилаца, други облик има у виду само службена лица. Из овога круга потенцијални извршиоци су она лица са којима организатор комуницира приликом пријављивања скупа, односно службена лица која по закону предузимају службене радње у вези са одржавањем јавног скупа, у вези са евентуалном забраном одржавања јавног скупа, или поступком по жалби на одлуке које се односе на јавни скуп. Круг тих лица је одређен Законом о окупљању грађана (3).

Већ смо назначили неке дилеме везане за кривична дела из групе против слобода и права човека и грађанина на које је наша теорија указивала. Оне постоје и у вези са разграничењем ових дела и кривичних дела против службене дужности, будући да слобода и права могу бити повређени и радњама службених лица. Када се службена лица појављују као извршиоци, дело је управљено истовремено на два значајна објекта која се штите кривичним законом. То су ситуације које проблематизују питање критеријума на којима се гради систематика *Посебног дела*. У овом случају опредељујући моменат је претежност заштитног објекта, а не посебно својство извршиоца дела (4).

5. Виност извршиоца кривичног дела

Извршилац оба облика кривичног дела из чл. 76. КЗ Србије одговара за умишљај. Могуће је претпоставити ситуацију у којој би спречавање или ометање сазивања или одржавања јавног скупа било изазвано нехатном радњом, на пример - службеног лица. Стилизација одредбе из чл. 76. указује на то да је законодавац имао у виду свесно и вољно деловање управљено на повреду слобода збора и другог јавног окупљања грађана. У том смислу кривична одговорност је условљена умишљајем извршиоца дела.

6. Санкције прописане за дело из чл. 76.

За извршење основног облика дела прописана је казна затвора до једне године, а ако дело изврши службено лице (ст. 2) прописана казна је од три месеца до три године затвора (то је у нивоу казне прописане за основни облик кривичног дела злоупотребе службеног положаја из чл. 242. КЗ Србије). Овако прописана казна даје широке могућности суду у избору кривичне санкције. Ако се стекну и остали законски услови, могуће је изрећи и мере упозорења.

(2) Коментар КЗ СФРЈ, "Савремена администрација", 1978, стр. 569-572; Коментар КЗ СР Србије, САП Косова и САП Војводине, "Савремена администрација", 1981, стр. 717-720.

(3) "Сл. гласник Републике Србије", бр. 51/1992.

(4) Коментар КЗ СР Србије..., стр. 172.

III. ЗАКОНСКЕ НОРМЕ КОЈЕ РЕГУЛИШУ НЕКА ПИТАЊА САЗИВАЊА И ОДРЖАВАЊА ЈАВНОГ СКУПА

Према чл. 76. КЗ Србије, дело постоји уколико су наведене радње управљене на *јавни скуп на који грађани имају право по закону*.

Већ смо истакли да је слобода збора и другог мирног окупљања ограниченог карактера. Устав СР Југославије (чл. 40, ст. 2) прописује да до привременог ограничења може доћи одлуком надлежног органа ради спречавања угрожавања здравља и морала, или ради безбедности људи и имовине, а Устав Републике Србије (чл. 43, ст. 2) садржи и разлог спречавања ометања јавног саобраћаја. И Међународни пакт о грађанским и политичким правима у чл. 21. у коме прокламује право на мирно окупљање, пружа значајна усмерења законодавној и правосудној пракси у ком правцу треба да се крећу одредбе о ограничењу овога права (5).

Прокламовање одређених права у нормама тако високог степена општости какве су уставне и какве су норме међународних конвенција, има декларативни карактер. Такав исти карактер имају и норме које се односе на питања ограничења слобода и права. Чињеница да се уставне одредбе не могу непосредно примењивати иницира доношење закона и других нижих аката којима се ближе дефинишу ограничења. Отуда питање постојања одређених слобода и права није ствар само прокламовања уставом, већ умногоме зависи од садржине законских норми које конкретизују и разрађују значајна питања њихове реализације. Суштинско питање је и у којој мери су законске норме у складу са интенцијом устава о степену ограничења слобода и права. У том смислу је веома важно да одредбе које у појединостима регулишу начин и услове под којима се могу одржавати јавни скупови буду тако концептиране да не допуштају ограничења која би у пракси значила осујећење уставом гарантоване слободе.

У том контексту потребно је осврнути се на Закон о окупљању грађана (од 30. VII 1992, "Сл. гласник Републике Србије", бр. 51), будући да је дело из чл. 76. КЗ Србије управљено на *јавни скуп на који грађани имају право по закону*.

1. Пријава за одржавање јавног скупа

Према овоме закону, услов за одржавање јавног скупа је претходна пријава скупа надлежном органу (организациона јединица МУП-а на чијем подручју се одржава јавни скуп). Ако се јавни скуп одржава без претходне пријаве, надлежни орган ће, према чл. 14, такав скуп онемогућити. Сазивање и одржавање јавног скупа је уставно право грађана и за његово остварење није потребна дозвола, односно одобрење које би се добијало на основу дискреционе процене одређеног органа. У том смислу пријављивање јавног скупа није иницијална радња за добијање дозволе од надлежног органа (6). Овакав став према обавези пријав-

(5) Љ. Бавцон и група аутора, *Казнено-правна заштита државе и њеног друштвеног уређења*, "Глобус", Загреб, 1988, стр. 274.

(6) Органи Европске конвенције за људска права су поводом питања да ли је за мирно окупљање грађана неопходна претходна дозвола државних власти заузели став да

љивања јавног скупа постоји у већини земаља. У демократски уређеним државама јавна окупљања су слободна, али постоје врло прецизне законске одредбе које регулишу обавезе организатора и прописују одређена ограничења чији је смисао максимална заштита јавног реда и мира, односно заштита других, такође значајних права грађана.

Према Закону о окупљању грађана, пријаву за одржавање јавног скупа може поднети свако физичко или правно лице (чл. 4). Закон регулише рок и начин достављања пријаве и садржину пријаве (чл. 6). У том погледу значајна је обавеза сазивача да у пријави одреди програм и циљ скупа, место, време и трајање скупа, приближан број учесника као и мере које предузима за одржавање реда на скупу (редарска служба и сл.). Ако је реч о скупу у покрету, пријава мора да садржи детаљно одређену трасу кретања, место поласка и место завршетка.

Слично питање садржине пријаве јавног скупа регулише и Закон из 1935. године који и данас важи у Француској (7).

2. Место одржавања јавног скупа

Питање простора на коме ће се одржати јавни скуп једно је од значајних питања у вези са којим постоје супротни интереси сазивача и државе. Организатор је, по правилу, заинтересован за атрактивне просторе, централне делове града, близину одређених институција и сл. Такве локације обезбеђују већу посећеност скупа, јачи медијски ефекат, снажнији притисак на одређене институције, што све утиче на крајњи резултат који ће окупљањем грађана бити остварен. Са друге стране, таква места, по правилу, носе већи ризик по јавни ред и мир, ометају рад виталних градских служби, неподесна су за обезбеђење сигурности већег броја грађана или за имовину и сл.

За разлику од Закона о јавним окупљањима грађана од 26. марта 1990. године који се није одређивао према питању простора примереног за одржавање јавних скупова, важећи Закон о окупљању грађана у чл. 2. одређује шта се сматра простором примереним за јавни скуп. То је простор погодан за окупљање већег броја лица на коме окупљање не доводи до ометања јавног саобраћаја, угрожавања здравља или безбедности људи и *јавног морала*. Остаје нејасно на који начин је примереност простора за одржавање јавног скупа законодавац везао са јавним моралом.

"... услов да се добије претходна дозвола не задира у ово право..." P. van Dijk/G. J. H. van Hoof, *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, Dewenter-Boston, 1990. стр. 429.

Према чл. 8. Закона о окупљању грађана, страни држављанин може сазвати и одржавати јавни скуп само по претходном одобрењу надлежног органа.

Дозвола за одржавање јавних скупова добијена од надлежне управно-полицијске власти, поред пријаве, била је услов за одржавање јавних скупова према чл. 9. Закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави, од 6. јануара 1929. Кривични законик Краљевине Југославије из 1929. штитио је слободу "зборована" чланом 164. Видети: др М. Чубински, *Научни и практични коментар КЗ Краљевине Југославије*, Београд, 1934, стр. 317-318. У Србији је још у прошлом веку (31. марта 1891) донет Закон о јавним зборовима и удружењима.

(7) Code Penal, *Jurisprudence generale Dalloz*, Paris, 1980-81, стр. 170.

У ст. 4, чл. 2. законодавац је посебно прописао да се јавни скуп не може одржавати у близини Савезне скупштине и Народне скупштине Републике Србије, непосредно пре и у време њиховог заседања.

Ограничавање простора на којима се могу окупљати грађани и експлицитно навођење простора на коме се не могу одржавати јавни скупови, није оригинално решење нашег законодавства. Примера за то има доста и у законима европских држава. Тако, на пример, у Немачкој је забрањено позивање и учествовање на јавном скупу пред Парламентом и Савезним уставним судом (8). У Енглеској *Seditious Meetings Act* из 1817. прописује да није дозвољено окупљање више од педесет људи на удаљености која би била мања од једне миље од Вестминстер Хола у време када Парламент или Врховни суд заседају (9).

У погледу одржавања јавног скупа на простору на коме се одвија јавни саобраћај, Закон о окупљању грађана поставља посебна ограничења и обавезе организатору скупа. Ограничење се односи на време одржавања скупа. Према ст. 6, чл. 2. скуп се може одржавати од 8 до 14 и 18 до 23 сата и може трајати најдуже три сата. Обавеза организатора је да за овакве скупове обезбеди материјална средства и уз пријаву поднесе доказ да је та средства уплатио. Средства су намењена покрићу трошкова који настају одржавањем оваквих скупова (промена режима саобраћаја, ванредне комуналне услуге и сл.). И ова одредба је нова у односу на Закон о јавним окупљањима грађана из 1990. али постоји у упоредном праву. У Француској је још законом донетим 1881. године било регулисано одржавање скупова на јавним путевима, ограничено време скупа до 23 сата и постављено низ обавеза организатору (10). И полагање кауције је такође регулисано законима у већини држава.

3. Забрана одржавања јавног скупа

Одредбе Закона о окупљању грађана садржане у чл. 9. до чл. 13. регулишу ову материју. Одлуком надлежног органа привремено ће се забранити јавни скуп усмерен на насилно мењање уставом утврђеног поретка, нарушавање територијалне целине и независности Републике Србије, кршење уставом прокламованих слобода и права човека и грађанина, изазивање и подстицање националне, расне и верске нетрпеливости и мржње. Надлежни орган може да забрани одржавање јавног скупа у циљу спречавања ометања јавног саобраћаја, угрожавања здравља, јавног морала или безбедности људи и имовине. Све околности релевантне за забрану могу да наступе у току одржавања скупа, дакле - накнадно, и тада ће надлежни орган упозорити сазивача да прекине јавни скуп и позове окупљене грађане да се разиђу, а под одређеним условима и сам предузети мере за прекидање скупа. Закон прецизно регулише поступак доношења одлуке о забрани одржавања јавног

(8) Schonke/Schroder, *Strafgesetzbuch*, München, 1980, коментар уз пар. 106 А, стр. 926.

(9) L. B. Curzon, *Criminal Law*, Macdonald/Evans Ltd, 1980, стр. 226. О нормативној регулативи и пракси која се односи на питања ограничења јавних скупова и друга питања у овој области у Великој Британији, опширније: Smith/Hogan, *Criminal Law*, London, Butterworths, 1983, Chapter 20, Offences against Public Order, I Unlawful Assembly and Related Offences, стр. 731-776.

(10) Code Penal, Chapitre IV crimes et delits contre la paix publique, стр. 169-170.

скупа, као и поступак и надлежност органа који одлучују о жалби на одлуке о забрани одржавања јавног скупа. Приказане одредбе закона о окупљању грађана које се односе на могућност забране одржавања јавног скупа разрада су уставних ограничења слободе збора и другог мирног окупљања и у складу су са ограничењима ове слободе која су предвиђена чл. 21. Међународног пакта о грађанским и политичким правима.

Имајући у виду да је слобода збора и другог мирног окупљања грађана уставом прокламовано и гарантовано право, а да нижи правни акти, закон, акти Скупштине града и други, имају за циљ да у појединос-тима регулишу питања реализовања овога права, мишљења смо да одредба чл. 76. КЗ Србије у оном делу у коме гласи "... јавни скуп на који грађани имају *право по закону*..." није адекватна. Сматрамо да би исправније било да тај део норме гласи "... јавни скуп на који грађани имају *праву по уставу* и који испуњава услове прописане законом".

Истакли смо да је кривичноправни аспект заштите само један сегмент значајан за заштиту људских слобода и права. Кривичноправна теорија која се развијала на простору СФРЈ дала је значајан допринос разумевању сложености питања заштите слобода и права грађана. У том контексту указивано је како на значај, тако и на ограничене домете кривичноправне заштите. Подсећамо да је Савез удружења за кривично право и криминологију Југославије 1980. године организовао саветовање на тему *Заштита слобода и права радних људи и грађана у кривичном праву* (11). Нису изгубили актуелност ставови тада изнети како о значају кривичноправне заштите у овој области, тако и они који су степен поштовања слобода и права везивали за однос нормативног система и судске праксе и однос нормативног система са судском праксом и опште друштвене констелације. На овим релацијама се и данас могу истраживати елементи за закључке у којој мери се с обзиром на реалне друштвене оквире може говорити о постојању демократији примереног степена слобода и права грађана, а у којој мери и у којим областима се пре може говорити о привиду права.

(Примљено 14. јануара 1993)

---

(11) Материјали VIII редовног годишњег саветовања Савеза удружења за кривично право и криминологију Југославије, ЈРКК, бр. 3-4/1980.

Dr. Ljiljana Radulović,
Assistant Professor at the Faculty of Law in Belgrade

CRIMINAL OFFENCE OF PREVENTING AND HAMPERING WITH PUBLIC MEETING

Summary

One of the characteristics of the Criminal Law of the Republic of Serbia is the existence of special group of criminal offences against freedoms and rights of man and the citizen within whose framework art. 76 provides protection to one of the traditional political freedoms and rights. That right is closely coexistent with the freedom of thought and of choice. Thus the protection of the right to assemble in public makes possible to quite a degree also the realisation of the freedom of thought and freedom of expressing one's choice. Protection of freedoms and rights has universal character, which is witnessed through the fact that mechanisms of protection are provided also through internal legal systems and within international conventions.

Parallel to the process of inclusion of an ever wider list of freedoms and rights into national legal systems, there is a process relating to instruments and possibilities of international control of respecting human rights in individual states. The norm in art. 76 in fact provides wide protection of the freedom of public assembling. By specifying the perpetrator of the criminal offence, the law-maker has singled out (para. 2) officials as potential perpetrators. Severer penalty is provided for such persons in contrast to the perpetrator of the basic form of the offence.

Further elaborated are statutory norms regulating some issues over convening and holding public meetings, since according to art. 76 the offence may exist if the action is aimed at "... a public meeting to which citizens are entitled on the ground of law".

Some similarities and differences are elaborated by comparative law approach in the matter treated. The author suggests that this part of the norm should read as follows: "... a public meeting to which citizens are entitled on the ground of the constitution, and the one meeting the conditions prescribed by law".

Key words: *Public meeting. - Preventing. - Hampering. - Notification. - Prohibition of holding.*

Ljiljana Radulović,
chargée de cours à la Faculté de droit de Belgrade

L'ACTE CRIMINEL VISANT À EMPÊCHER OU À SAPER LES RÉUNIONS PUBLIQUES

Résumé

La Loi pénale de la République de Serbie se caractérise par l'existence d'un groupe particulier d'actes criminels contre les libertés et les droits de l'homme et du citoyen dans le cadre duquel l'art. 76 fournit la protection d'une des libertés et d'un des droits politiques traditionnels. Ce droit se trouve en coexistence étroite avec le principe de la liberté de la pensée et de l'idée. Dans ce sens, la protection du droit à la réunion publique permet, dans

un segment important, la réalisation de la liberté de la pensée et de l'expression libre des idées. La protection des libertés et des droits a un caractère universel. Cela se traduit par le fait que les mécanismes de la protection sont prévus et assurés aussi bien à travers les systèmes juridiques internes que sur le plan international, dans le cadre des conventions. Parallèlement au processus de l'incorporation de l'éventail le plus large possible des libertés et des droits aux systèmes juridiques nationaux, se déroule un autre processus tout aussi important. Il a trait aux instruments et aux possibilités du contrôle international du respect des droits de l'homme dans certains Etats. La norme contenue dans l'art. 76 de la Loi pénale de la République de Serbie est conçue de manière à assurer une large protection à la liberté de la réunion publique. Définissant l'auteur de l'acte criminel, le législateur a dégagé tout particulièrement (al. 2) les personnes officielles comme auteurs potentiels de ces actes. Une peine plus sévère est prévue pour de tels cas par rapport aux auteurs de la forme élémentaire du délit. Dans la troisième partie de son travail, l'auteur se penche sur les normes légales qui règlementent certaines questions de la convocation et de la tenue des réunions publiques étant donné qu'aux termes de l'art 76 l'acte existe si l'action de son exécution vise "...à la réunion publique à laquelle les citoyens ont le droit aux termes de la loi". Après avoir exposé les similitudes et les différences dans le règlement de ces questions dans le droit yougoslave et dans le droit étranger, l'auteur propose que cette partie de la norme se lise: "...la réunion publique à laquelle les citoyens ont le droit aux termes de la Constitution et qui remplit les conditions prévues par la loi".

Mots clé: *La réunion publique. - Les actions visant à empêcher la réunion publique. - Les actions visant à saper la réunion publique. - La déclaration. - L'interdiction.*